

17. 1. 2013Více najdete na www.nkp.cz a www.klementinum.cz <Pro novináře>**Národní knihovna připomene zničené židovské památky v severních Čechách**

Praha, Klementinum: **Výstava *Zničené židovské památky severních Čech 1938-1989*, která se bude konat ve Výstavním sále Galerie Klementinum Národní knihovny ČR od středy 23. ledna do neděle 3. března 2013, upozorní na likvidace synagog a kultury židovského obyvatelstva v dobách nacismu a později také komunismu. Panelová prezentace, jež navazuje na projekt *Zničené kostely Severních Čech 1945 – 1989*, nabídne dosud nepublikované fotografie doplněné archiváliemi i dalšími exponáty, přičemž vstup bude zdarma.**

Krajina severních Čech jakoby dodnes žila pod těžkým příkrovem historických událostí minulého století. Původní mozaika soužití národnostní i náboženské různorodosti, její podoba, rytmus, obyvatelé, posvátná místa, vše zmizelo v důsledku druhé světové války a dvou ideologií – fašismu a komunismu – které tragicky poznamenaly osudy lidí i míst. Ovšem židovské komunity i židovské památky měly za sebou pohnuté a dramatické osudy už před událostmi 20. století. Židovské etnikum bylo od většinové společnosti dlouhodobě izolováno. Proces zrovnoprávnění v 19. století na jedné straně působil pozitivně uvolněním občanských svobod, na druhé straně došlo k opouštění vesnických židovských center a postupnému zániku dosavadních modliteben. První republika po roce 1918 pak tento proces urychlila, během jejího trvání zmizelo z regionu 27 synagog. Obce přestaly existovat, stavby přestaly plnit svůj účel.

Zcela novou situaci přinesly události spojené s nástupem nacismu. Nenávistná ideologie stála za zničením jedinečných památek, tentokrát i v místech, která žila svým přirozeným náboženským životem. Jen během pogromu tzv. Křišťálové noci z 9. na 10. listopadu 1938 bylo na severu Čech zničeno 35 synagog, dalších 25 jich následovalo během samotného válečného období. „*V archivech jsme dokázali najít dosud nepublikované fotografie z Křišťálové noci, dokonce i snímky s hořícím interiérem synagogy. Z fotografie jednotky SA před zapálenou libereckou synagogou, která zálibně pozoruje výsledky své práce, dodnes běhá mráz po zádech,*“ líčí iniciátor výstavy a celého projektu Tomáš Hlaváček. Během šesti

let tak zmizelo na šedesát těchto staveb. Tato skutečnost je však jen drobnou kapitolou uprostřed tragédie holocaustu a zmizení celých generací židovských obyvatel.

Poválečná situace nepřinesla v tomto ohledu o nic lepší situaci. Po roce 1948 se znovu objevil veřejně propagovaný antisemitismus a židovské památky byly znovu „na odpis“. V komunistickém režimu však nešlo o přímý a přiznaný likvidační postup, režim se vydal cestou postupného chátrání a následného odstranění. V letech 1948–1989 tak z celého území státu zmizela další stovka synagog, třináct z nich pak z dnešního kraje Ústeckého. *„Výstava zdokumentovala i demolice z dob komunismu, máme například obrázek synagogy v Kadani, která je rozebírána na cihly,“* popisuje Tomáš Hlaváček. Od počátku druhé světové války do roku 1989 zaniklo také 70 židovských hřbitovů ze čtyř set. *„Dnes již nedokážeme tuto mimořádnou různorodost do krajiny navrátit. Můžeme se však pokusit o její navrácení do naší paměti. A to je také hlavním cílem naší výstavy o zničených židovských památkách severních Čech. Paměť,“* dodává organizátor výstavy.

Výstava je součástí širšího projektu mapování zaniklých a zničených památek na území severních Čech pod patronátem Společnosti pro obnovu památek Úštěcka ve spolupráci s Národní knihovnou ČR, Filozofickou fakultou Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, Filozofickou fakultou Univerzity Karlovy, Národním památkovým ústavem, Židovským muzeem v Praze, Židovskou obcí v Praze a v Teplicích, společností MATANA a.s., Sdružením pro úštěckou synagogu a hřbitov, Oblastním muzeem v Chomutově, Regionálním muzeem v Teplicích a navazuje na předchozí výstavu *Zničené kostely severních Čech 1945-1989*. Projekt je vymezen územně bývalým Severočeským krajem, dnešní Ústecký a Liberecký kraj, a časově roky 1938-1989.

Expozici bude možné navštívit 23. 1. – 3. 3. 2013 ve Výstavním sále Galerie Klementinum každý den kromě pondělí od 10.30 do 18.00 hod. Vstup zdarma

Irena Maňáková
Národní knihovna ČR